GURANNDA YA MUVHUSO

Vol. 393 **Pretoria 28 Thafamuhwe 1998** **No. 18787**

Guranda ya Milayo ya 6140

NDIVHADZO YA MUVHUSO

NDAULO YA NDALUKANO YA AFURIKA TSHIPEMBE

No. R 452 **28 Thafamuhwe 1998**

MILAYO NGA FHASI HA MULAYO WA NDAULO YA NDALUKANO YA AFURIKA TSHIPEMBE WA, 1995

(MULAYO WA 58 WA 1995

Ndaulo ya Ndalukano ya Afurika Tshipembe yo ita milayo kha shedulu nga fhasi ha khethekanyo 14 ya Mulayo wa Ndaulo ya Ndalukano wa 1995 (Mulayo wa vhu.58 wa 1995), yo tendelwa nga Minisita wa Pfunzo na zwa Mishumo

SHEDULU

NDIMA 1: NETSHEDZO DZA U ANGAREDZA

1. Thalutshedzo

NDIMA 2: MUTHEO WA NDALUKANO WA LUSHAKA (NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK)(NQF)

2. U thomiwa
3. Tshivhumbeo tsha Mutheo wa Ndalukano wa Lushaka
4. Vhatalutshedzi vha dzilevhele
5. Netshedzo ya maimo a zwitandadi na ndalukano
6. U redzhisitariwa ha zwitandadi na ndalukano kha Mutheo wa Ndalukano wa Lushaka
7. Thodea dza u redzhisitara zwitandadi zwa yuniti na zwitandadi
8. Thodea dza u redzhisitara ndalukano
9. Thodea dza u dadzisa dza u redzhisitara zwitandadi na ndalukano kha levhele 1 – 4 na kha levhele 5 – 8
10. Matshimbidzele a u redzhisitara zwitandadi na ndalukano
11. U redzhisitariwa ha tshifhinganyana ha ndalukano

NDIMA 3: MADZANGANO A ZWITANDADI A LUSHAKA

12. U thomiwa
13. U redzhisitariwa ha Madzangano a Zwitandadi a Lushaka
14. U phumula kana u khantsela u redzhisitariwa ha Madzangano a Zwitandadi a Lushaka
15. Vhurado ha Madzangano a Zwitandadi a Lushaka
16. U nangiwa ha mirado ya Madzangano a Zwitandadi a Lushaka
17. Tshigwada tsha vhaeletshedzi (reference groupings)
18. U litshiswa u vha murado nga Madzangano a Zwitandadi a Lushaka na u vala zwikhala
19. Mishumo ya Madzangano a u Bveledza Zwitandadi

NDIMA 4 : MADZANGANO A U BVELEDZA ZWITANDADI

20. U tendelwa ha u thomiwa ha Madzangano a u Bveledza Zwitandadi
21. U khantsela kana u phumula u redzhisitariwa ha Madzangano a u Bveledza Zwitandadi
22. Vhurado ha Madzangano a u Bveledza Zwitandadi
23. U khethiwa ha mirado kha Madzangano a Zwitandadi a Lushaka
24. Mishumo ya Madzangano a Zwitandadi a Lushaka

NDIMA 5 : MILAYO YA MAITELE NA U BADELELA MISHUMO YA MADZANGANO A ZWITANDADI A LUSHAKA

25. Milayo ya maitele kana matshimbidzele
26. U badelela mishumo ya Madzangano a Zwitandadi a Lushaka na Madzangano a u Bveledza Zwitandadi

NDIMA 6: THOHO THUKHU

27. Thoho thukhu

ANEKIZHA

- Milayo ya matshimbidzele kana maitele a Madzangano a Zwitandadi a Lushaka

NDIMA 1

NETSHEDZO DZA U ANGAREDZA

Thalutshedzo

1. Kha iyi milayo ipfi linwe na linwe lo newaho thalutshedzo kha mulayo li do vha na thalutshedzo yeneyo, nga nnda ha musi zwi re henefho zwi tshi sumbedza nga inwe ndila-

"Mulayo" zwi amba Mulayo wa Ndaulo ya Ndalukano wa Afurika Tshipembe wa 58 wa 1995;

"Vhukoni ho shumiswaho" zwi amba vhukoni ha u shumisa mvelelo dza u guda dzo waniwaho nga u wana ndalukano fhethu ho teaho.

"Vhatoli" zwi amba muthu o redzhistariwaho nga Dzangano la Phulufhedziso ya Pfunzo na Vhugudisi ha Khwalithi u ya nga ndila dzo vhetshelwaho zwenezwo nga Dzangano la u Bveledza Zwitandadi, u kala kana u ela vhukoni ha Mutheo wa Ndalukano dza lushaka wa ndalukano na zwitandadi,"murado wa vhatoli" na lone li amba zwenezwo kana li na thalutshedzo i fanaho na yeneyi;

"Mudzulatshidulo" zwi amba mudzulatshidulo wa vhulauli;

"Komiti" komiti inwe na inwe ya vhalauli ho sumbedzwaho kha khethekanyo 7(1) ya mulayo;

"Ngudo ya vhuthogwa" zwi amba u guda ha khombe-khombe hune ha todea fhethu zwine zwa vha henefho zwa vha zwo tea ndalukano yeneyo, "vhuthogwa" na lone li amba zwi fanaho na zwenezwo;

"Khiredithi" zwi amba ndeme yo netshedzwaho nga vhulauli kha awara dza fumi dzo u humbulela dza u guda;

"Tshigwada tsha Dzangano la u sasadza" zwi amba dzangano la lushaka line u vha hone halo zwa vha zwa vhuthogwa kha u bvela phanda ha mishumo ya Dzangano la Zwitandadi la Lushaka lo lavheleswaho;

"Mvelelo dza tsatsaladzo" zwi amba mvelelo dzine dza wanala hothe kha u gudisa na u guda "mvelelo dza vhugudiso na pfunzo dza masia o fhambanaho dza tsatsaladzo" dzi na thalutshedzo i fanaho na yeneyi;

"Dzangano la Phulufhedziso ya Pfunzo na Vhugudisi ha Khwalithi" zwi amba dzangano lo tanganedzwaho u ya nga khethekanyo 5(1)(a)(ii) ya mulayo, line la vha na vhudifhinduleli ha u lavhelesa na u oditha vhukoni u ya nga ndalukano na zwitandadi zwa lushaka. Ia dzangano lo netshedzwaho mishumo yo tiwaho ine ya tshimbilelana na u lavhelesa na u oditha ndalukano na zwitandadi zwa lushaka u ya nga khethekanyo 5(1)(b)(i) ya mulayo;

"U guda ho tou khethiwaho" zwi amba u khethiwa ha khiredithi dza u dadzisa kha levhele yo tiwaho ya mutheo wa ndalukano wa lushaka, une khawo hu nga kha di khethiwa itela u swikelela ndivho ya ndalukano, "ho khethiwaho" na lone li amba zwi fanaho na zwenezwi;

"Khorotshitumbe" zwi amba komiti yo thomiwaho u ya nga khethekanyo 7 (1) ya Mulayo u itela u shuma minwe mishumo yo netshedzwaho yo imela vhulauli;

"Muofisi wa Khorotshitumbe" ndi muthu o nangiwaho u ya nga khethekanyo 4 (8) ya Mulayo;

"Mvelelo dza levhele ya u bva" ndi mvelelo dzine dza do swikelelwa nga mugudiswa a re na ndalukano musi o no swikelela vhuimo ha u litsha kana u bva kha mbekanyamushumo ine ya mu konisa u wana ndalukano;

"Sia" ndi sia la u guda line la shumiswa sa ndila ya u lugisela Mutheo wa Ndalukano wa Lushaka;

"Ngudo ya Mutheo" ndi u guda kana ngudo ine ya vha mutheo u todeaho kha u tanganedza pfunzo, vhugudisi kana ngudo ya phanda ine ya todea kha u wana ndalukano, "mutheo" na lone li na thalutshedzo I fanaho na yeneyi;

" U tola ho tanganyiswaho" ndi lushaka lwa u tola lune lwa tendela mugudiswa u sumbedza vhukoni ho shumiswaho nahone hune ha shumisa ndila dzo fhambanaho dza u tutuwedza u bveledza na dza u tanganya;

"levhele ya mutalutshedzi" ndi tshitatamennde tshi talutshedzaho levhele yo tiwaho ya levhele dza malo dza Mutheo wa Ndalukano ya Lushaka;

"murado" zwi amba murado wa Vhulauli o nangiwaho nga Minisita u ya nga khethekanyo 4 ya mulayo;

"Tsedzuluso" ndi maitele a u khwathisedza uri u toliwa ha mvelelo dzo talutshedzwaho kha Ndalukano na Zwitandadi zwa Mutheo wa Ndalukano wa Lushaka ndi dza ngona, nahone dzi a fhulufhedzea na u tanganedzea;

"Dzangano la Tsedzuluso" ndi Dzangano lo nangiwaho nga Ndaulo uri li ite tsedzuluso;

"Dzangano la Zwitandadi la Lushaka" ndi dzangano lo redzhisitariwaho u ya nga khethekanyo 5 (1) (a) (ii) ya Mulayo li re na vhudifhinduleli ha u thoma ndalukano kana zwitandadi zwa vhugudisi na pfunzo, nahone lo newaho mishumo I tshimbilelanaho na u redzhisitara zwitandadi na ndalukano u ya nga khethekanyo (5) (1) (b) (I) ya Mulayo;

"Awara dza u guda dza u humbulela "(Notional hours of learning) ndi tshifhinga tsha u guda tshine ha humbulelwa uri mugudiswa wa vhukati a do tshi fhedza kha u swikelela mvelelo dzo talutshedzwaho, hu tshi katelwa na mihumbulo I no nga sa tshifhinga tsha u kwamana,tshifhinga tshine tsha fhedzwa kha ngudo dzo vhekanywaho mushumoni na u guda nga iwe mune;

"Mvelelo" ndi mvelelo dza ngudo dzo sumbedzwaho dza zwi re henefho;

"Mugudiswa o teaho" zwi amba mugudiswa a re na ndalukano

"U tanganedzwa ha ngudo ya u thoma" zwi amba u vhambedzwa ha ngudo yo fhiraho na tshenzhemo ya mugudiswa yo wanalaho nga ndila ifhio kana ifhio na mvelelo dza ngudo dzi todeaho dza ndalukano yo tiwaho, na u tanganedzwa ha ndivho dza ndalukano ine vha swikelela thodea dzayo;

"Mvelelo dzo tiwaho" zwi amba ndivho yo sumbedzwaho ya zwi re henefho, vhukoni na zwitandadi kana milayo ine ya tikedza mvelelo kana mvelelo nthihi kana dzi no fhira nthihi dza tsatsaladzo;

"Ngudo yo gudeswaho" zwi amba ndivho ya theori ine vha I gudesa ine ya tikedza tshumiso kha sia la u gudesa, "yo gudeswaho" li amba zwi fanaho na zwenezwi;

"Dzangano la u Bveledza Zwitandadi, zwi amba dzangano lo redzhisitariwaho u ya nga khethekanyo (5) (1) (a) (ii) ya Mulayo, line la vha na vhudifhinduleli ha u thoma ndalukano kana zwitandadi zwa vhugudisi na pfunzo, la dovha hafhu la newa mishumo I yelanaho na u thomiwa ha ndalukano na zwitandadi u ya nga khethekanyo 5 (1) (b) (I) ya Mulayo, hu uri

"Tshitandadi tsha Yuniti" zwi amba zwitatamennde zwo redzhisitariwaho zwa mvelelo dza vhugudisi na pfunzo I todeaho na ndila dza u tola dzi tshimbilelanaho nazwo na zwa ndaulo na manwe mafhungo e a sumbedzwa kha iyi milayo

NDIMA 2

MUTHEO WA NDALUKANO WA LUSHAKA (NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK) (NQF)

U thomiwa

2. Mutheo wa Ndalukano wa Lushaka wo thomiwa u itela u redzhisitara ndalukano na zwitandadi zwa lushaka

Tshivhumbeo tsha Mutheo wa Ndalukano wa Lushaka

3. (1) Mutheo wa Ndalukano wa Lushaka u do khethekanywa nga levhele dza malo dzine dza do vha levhele 1-8, nahone levhele inwe na inwe I do talutshedzwa nga mutalutshedzi wa levhele o fhambanaho na vhanwe

(2) Levhele 1 ya Mutheo wa Ndalukano wa Lushaka a I nga do vha na ndivho nahone I do angaredza levhele thukhu tharu dza Pfunzo ya Mutheo ya Vhaaluwa na Vhugudisi (Adult Basic Education and Training) (ABET) dzine khadzo hu nga netshedzwa thanziela dza vhukoni, levhele 8 na yone a I nga do vha na ndivho.

(3) Levhele dza 8 (malo) dza Mutheo wa Ndalukano wa Lushaka dzi do khethekanywa nga zwigwada zwiraru zwine zwa do talutshedzwa nga ndila I tevhelaho:

a. Levhele 1 na u ya fhasi – tshigwada tsha Vhugudisi na Pfunzo tsha u angaredza
b. Levhele 2 u ya kha 4 – tshigwada tsha Vhugudisi na Pfunzo ya Phanda
c. Levhele 5 u ya kha 8 – tshigwada tsha Vhugudisi na Pfunzo ya Ntha

(4) Mutheo wa Ndalukano wa lushaka u do khethekanywa nga masia a u dzudzanya kana a u vhekanya a fumimbili ane a do vha:

a. Sia 01: Vhulimi na Tsireledzo ya Mupo
b. Sia 02: Vhutsila na Mvelele
c. Sia 03: Ngudo dza zwa Mabindu, Khomese na Vhulanguli (Business, Commerce and Management Studies)
d. Sia 04: Ngudo dza Vhudavhidzani na Luambo
e. Sia 05 : Pfunzo, Vhugudisi na Mveledziso
f. Sia 06: Vhubveledzi, Vhuinzhiniere na Thekinolodzhi
g. Sia 07: Ngudzo dza Divhatshakha kana dza ngudazwavhathu
h. Sia 09: Mulayo, Saintsi ya zwa Vhuswole na Vhutsireledzi
i. Sia 09: Saintsi dza Mutakalo na Tshumelo dza vhathu
j. Sia 10: Saintsi dza fisikhala, Mathemathikhi, Khomphwutha na Vhutshilo
k. Sia 11: Tshumelo
l. Sia 12: U vhekanya matheriala na u fhata (Physical Planninig and Construction);

(5) Ndaulo vhu do netshedza Sia linwe na linwe la u vhekanya thalutshedzo ya sia I sa fani na dzinwe na u khethekanya ilo sia nga masia matuku ane a do netshedzwa thalutshedzo ya sia lituku I sa fani na dzinwe nga Vhulauli.

Vhatalutshedzi vha levhele (Level descriptors)

4. (1) Dzangano la Zwitandadi la Lushaka linwe na linwe lo sumbedzwaho (contemplated) kha mulayo 20, kha sia le Dzangano la Zwitandadi la Lushaka la thomiwa khalo, u itela u bveledza tsumbandila dza vhatalutshedzi vha levhele vho sumbedzwaho kha mulayo 3 (1) khathihi na tsumbo dzine dza do talutshedza maitele adzo a u netshedza zwitandadi dzilevhele, dzinwe khethekanyo dza ndalukano na ndalukano.

(2). vhalauli vha do ta vhatalutshedzi vha levhele la ambedzana na Madzangano a Zwitandadi a Lushaka u itela uri hu vhe na lushaka vhukati ha masia o fhambanaho na u tshimbidza (u tola) ha zwitandadi na ndalukano dzi ne dza pikisana kana u vhambedzwa na dza dzitshaka.

U netshedzwa ha dzilevhele kha zwitandadi na ndalukano

5. (1) U netshedzwa ha dzi levhele na zwi tandadi na zwinwe zwipida kana zwa ndalukano na ndalukano zwi do bvelela kana u itwa nga ndila I tevhelaho:

a. Dzangano la Zwitandadi linwe na linwe lo sumbedzwaho /buliwaho kha mulayo 12 khathihi na Dzangano la u Bveledza Zwitandadi lo sumbedzwaho kha mulayo 20 a do tendelana nga ha levhele ya tshitandadi tsha yuniti tshinwe na tshinwe na tshitandadi tsho netshedzwaho, kha tshikalo tsha levhele dza 8 tsho humbulelwaho kha mulayo 3 hu tshi dzhielwa ntha ndila ye ya shumiswa kha u bvedzwa phanda ha u tandavhuwa na u dzhenelela ha ndivho, vhukoni na ndeme kha sia lituku lo tiwaho nga ngudo, na nga ndila ine mvelelo nthihi kana dza u fhira nthihi dza vhonala dzi sa fani naho hu uri dzi tshipida tsha mvelelo dzo tiwaho dza tshitandadi tsha yuniti tsho kwamiwaho kana tsho buliwaho.
b. Nga u shumisa milayo yo teaho ya zwitandadi zwa yuniti zwo nangiwaho nahone zwo redzhisitariwaho kha levhele dzo fhambanaho, vhaganyi vha zwitandadi zwa yuniti zwi songo tewaho kha ndalukano vha do bveledza milayo yo teaho ya zwitandadi vha dovha vha bveledza ndalukano dzine dza vha na mvelelo dza levhele ya u bva dzine dza vha ndivho ya zwitandadi zwa khethekanyo yo shumiswaho, na maitele a u tanganyisa mvelelo dzothe, dzine dza dzhiwa dzi tshi sumbedza muelo (kha tshikalo tsha 1 u swika kha tsha 8 sa zwe zwa sumbedziswa zwone kha mulayo 3) wa ndivho, vhukoni na ndeme zwo waniwaho na mvelelo dzo tiwaho dzine dza wanala ngomu ha mushumo u toleaho.
c. Vhaganyi vha zwitandadi zwa yuniti zwi songo tewaho kha ndalukano vha do bveledza milayo yo teaho ya zwitandadi vha dovha vha bveledza ndalukano dzine dza vha na mvelelo dza levhele ya u bva dzine dza vha ndivho ya zwitandadi zwa khethekanyo yo shumiswaho, na maitele a u tanganyisa mvelelo dzothe, dzine dza dzhiwa dzi tshi sumbedza muelo (kha tshikalo tsha 1 us wika kha tsha 8 sa zwe zwa sumbedziswa zwone kha mulayo 3) wa ndivho, vhukoni na ndeme zwo waniwaho na mvelelo dzo tiwaho dzine dza wanala ngomu ha mushumo u toleaho.

U redzhisitariwa ha zwitandadi na ndalukano kha Mutheo wa Ndalukano wa Lushaka

6. Tshitandadi tshinwe na tshinwe na ndalukano inwe na inwe zwine zwa fusha thodea dza mulayo 7 na 8 zwi do redzhisitariwa kha Mutheo wa Ndalukano wa Lushaka nga Ndaulo, nahone inwe na inwe I do vhonala nga thalutshedzo yayo I sa fani na dzinwe.

Thodea dza u redzhisitara zwitandadi zwa yuniti na zwitandadi

7. (1) Hu do bveledzwa tshitandadi tsha yuniti tshine tsha do shumiswa sa dokhumennde kana linwalo la mutoli, nyendedzi ya mugudiswa na nyendedzi ya mugudisi ine a do I shumisa u ita ndugiselo dza matheriala wa u guda tshine tsha do vha tsho khethekanywa nga: -

a. thoho kana thaitili ya tshitandadi tsha yuniti;
b. logo (tshifanyiso tshine tsha vha luswayo lwa dzangano) tshi sumbedzaho u tendelwa nga Ndaulo
c. nomboro ya tshitandadi tsha yuniti;
d. levhele ya tshitandadi tsha yuniti kha Mutheo wa Ndalukano wa Lushaka;
e. khiredithi dzo newaho tshitandadi tsha yuniti;
f. Sia na sia lituku la tshitandadi tsha yuniti;
g. Duvha la u bvisa
h. Duvha la tsedzuluso
i. Ndivho ya tshitandadi tsha yuniti
j. Ngudo ine ha humbulelwa uri yo vha hone phanda ha musi tshitandadi tsha yuniti tshi tshi thomiwa;
k. Mvelelo dzo tiwaho dzine dza tea u tolwa
l. Ndila dza u tola, hu tshi katelwa na ndivho ya vhuthogwa I re ngomu;
m. Maitela a u tanganedza (hu tshi katelwa na tsedzuluso ya tshitandadi tsha yuniti
n. Zwitatamennde zwinzhi zwo fhambanaho zwine zwa dzhiwa sa nyendedzi dza tshikoupu, zwi re henefho na levhele ine ya khou shumiswa ya itshi tshitandadi tsha yuniti; na
o. Khethekanyo ya "dzinotsi" ine ya fanela u katela mvelelo dza tsatsaladzo dzo sumbedzwaho kha mulayo 7 (4) i tikedzwaho nga tshitandadi tsha yuniti, I fanela u katela ndivho ya vhuthogwa I re ngomu arali I songo kwamiwa nga fhasi ha ndila dza u tola, nahone I nga kha di katela na manwe mafhungo a u dadzisa kha tshitandadi tsha yuniti.

(2) Mvelelo dza tsatsaladzo dzo sumbedzwaho kha mulayo 7 (4) dzi do katelwa ngomu ha zwitandadi vhunga zwo sumbedzwa kha mulayo 7 (1): Tenda mvelelo dza tsatsaladzo dzi songo katelwaho kha tshitandadi dza do katelwa kana dza wanala ngomu ha ndalukano, hune zwitandadi zwa vha tshipida tsha ndalukano.

(3) Mvelelo dza tsatsaladzo a dzi kateli fhedzi:

a. u wana na u thasulula thaidzo dzine phindulo ya sumbedza uri ho dzhiwa tsheo dza vhudifhinduleli nga u shumisa mihumbulo miswa yavhudi na ya tsatsaladzo
b. u shumisana zwavhudi na vhanwe sa murado wa thimu, tshigwada, dzangano, kana tshitshavha.
c. U dzudzanya na u langa mishumo yau na ya vhanwe nga vhudifhinduleli na nga vhukoni.
d. U kuvhanganya, u sengulusa, u dzudzanya na u tola mafhungo nga u sasaladza.
e. U davhidzana zwavhudi nga u shumisa vhukoni ha u vhona, ha mathemathikhi na kana vhukoni ha luambo nga u shumisa thuthuwedzo yo tou nwaliwaho kana nga u tou amba.
f. U shumisa saintsi nga vhukoni na nga u sasaladza hu tshi sumbedzwa u vha na vhudifhinduleli kha vhupo na mutakalo wa vhanwe.
g. U sumbedza u pfesesa shango sa tshigwada tsha dzisisiteme dzi tshimbilelanaho nga u tenda kana u tanganedza uri zwa thasululo ya thaidzo zwi nga si kone u vha hone nga zwothe kana u diimela nga zwothe.
h. U shela mulenzhe kha mveledziso ya mugudiswa munwe na munwe nga vhudalo na mveledziso ya matshilisano na ikonomi ya vhapo nga u angaredza, nga u ita uri zwi vhe ndivho ya vhuthogwa ya mbekanyamushumo inwe na inwe ya u guda u itela uri muthu munwe na munwe a dzhiele nzhele vhuthogwa ha

i. u dzhiela ntha na u sedzulusa ndila dzo fhambanaho u itela u guda zwavhudi
ii. u shela mulenzhe sa mudzulapo a re na vhudifhinduleli kha vhutshilo ha vhapo, lushaka na dzitshakha kana vhathu vha shango lothe;
iii. u dzhiela ntha na u pfesesa mvelele dza vhanwe vhathu
iv. u sedzulusa pfunzo na khonadzeo dza mabudo;
v. u bveledzisa khonadzeo dza u thoma mabindu.

Thodea dza u redzhisitara ndalukano

8. (1) Ndalukano I do –

a. imela mvelelo dza ngudo dza u tanganyiswa ho pulaniwaho dzine dza vha na ndivho kana dzindivho dzo talutshedzwaho, nahone dzine dza vha na ndivho ya u netshedza vhagudiswa vho teaho vhukoni ha tshumiso na mutheo wa pfunzo ya phanda;
b. u engedzedza ndeme kha mugudiswa o teaho u ya nga u bveledziswa ha muthu nga: netshedzo ya maimo, recognition, thanziela na thendelo, thuthuwedzo ya marketability na u tholea; na u vula dzindila dza u swikelela pfunzo na vhugudisi;
c. netshedza vhapo na ikonomi mbuelo nga u tutuwedza kana u engedza vhudzulapo, u engedzedza vhubveledzisi ha matshilisano na ikonomi, nga u netshedza vhathu vha re na phurofesheni kana vhukoni na u shandukisa na u kombamulula kana u fhelisa u sa lingana he ha vha hu hone kale;
d. u tendelana na ndivho dza Mutheo wa Ndalukano wa Lushaka dzine dza wanala kha khethekanyo 2 ya Mulayo;
e. I do vha na dzothe mvelelo dzo tiwaho na mvelelo dza masia o fhambanaho dza tsatsaladzo dzine dza ita uri hu vhe na u guda nga hu sa fheli
f. Dzi do vhambedzwa kana u pikisana na dza dzitshakha, hune zwa vha zwo tea.
g. U tanganyiswa nga ndila yo teaho ha u toliwa u itela u swikelela ndivho ya ndalukano, nahone u toliwa honoho hu do shumisa u toliwa hunzhi ho fhambanaho (summative) na ha vhuthogwa kha mveledziso (formative) hu no nga sa dziphothifolio, u tola mishumoni, milingo ya u nwala na ya orala; na
h. Ya u sumbedza milayo ine ya langa u netshedzwa ha ndalukano ha uri ndalukano I nga waniwa yothe khathihi kana nga zwipida nga u tanganedza ngudo ya u thoma, ine ya katela muhumbulo, nahone I sa kateliho mvelelo dza u guda dzo swikelelwaho kana dzo waniwaho nga u guda ha fomala na hu si ha fomala khathihi na tshenzhemo ya mushumo.

(2) Hu do todea dzikhiredithi dzine dza lingana 120 (dafumbili) dza u redzhisitariwa ha ndalukano kha levhele 1 u swika kha 8, nahone dza fhasisa dzi fanela u vha 72 (fusumbembili) dzo waniwaho kha kana nga fhasi ha levhele ine ya shumiswa kha u redzhisitariwa ha ndalukano, nahone nomboro na dzilevhele dza khiredithi dzo tangana dzi tshi lingana 48 (fuinamalo) dzi do sumbedziwa. Ndalukano dzine dza vha nga fhasi ha khiredithi dza 120 dzi do tanganedzwa fhedzi musi dzi tshi swikelela thodea dzine dza wanala kha 8 (1) na u tendelana na ndivho dza Mutheo wa Ndalukano wa Lushaka u wanalaho kha khethekanyo 2 ya Mulayo;

(3) Ndaulo i do redzhisitara ndalukano u ya nga lushaka lwa levhele ine ya do tiwa u ya nga nomboro na levhele dzine dza todea u ya nga ndila dzi tevhelaho:

a. Ndaulo i do redzhisitara ndalukano sa Thanziela ya Lushaka kha levhele 1 u swika kha 8 hune ya vha na khiredithi dza 120 (dafumbili) kha kana nga ntha ha levhele ya u redzhisitara thanziela. Izwi zwi do itwa fhedzi hune Authority la do vha lo dzhielwa ntha na u wana uri ndalukano ine ya vha fhasi ha nomboro thukhu ya khiredithi yo swikelela kana u fusha thodea kha mulayo 8(1), thodea yo fhiraho I vhetshelwa thungo, ndalukano ya redzhisitariwa sa Thanziela ya Lushaka.
b. Ndaulo i do redzhisitara ndalukano sa Dipuloma ya Lushaka hune khiredithi dzayo dza fhasisa dza do vha dzi 240 (dafuina), hune khiredithi dza 72 (fusumbembili) dza do vha dzi kha levhele 5.
c. Ndaulo i do redzhisitara ndalukano sa Digirii ya u Thoma ya Lushaka hune ya do vha i na khiredithi dza 240 (dafuina) dzine dza do vha dzi kha levhele 6 kana ntha.

(4) Ndaulo i do dovha hafhu ya redzhisitara ndalukano dzothe (dzi songo wanalaho kana u bveledzwa dzi tshi bva kha zwitandadi zwa yuniti) dzine dza swikelela thodea thukhusa kana dza fhasisa dzo sumbedzwaho kha mulayo 11 (1) (c) hu tshi dadziswa thodea dza milayo 8 (1), 8 (2), 8 (3) na mulayo

(5) Ndaulo musi i tshi redzhisitara kana u ita zwa u redzhisitara i do shumisa lushaka, levhele, nomboro ya dzikhiredithi na thaitili

Dzinwe thodea dza u redzhisitara ndalukano kha levhele 1 u swika kha levhele 4 na kha levhele 5 u swika kha 8

9. (1) Musi hu tshi itwa zwa u redzhisitara kha levhele 1 u swika kha levhele 4, hu do shumiswa thodea dzi tevhelaho dza u dadzisa:

a. Hu do todea Khiredithi dza fhasisa dza 72 (fusumbembili) kha kana ntha ha levhele ine khayo ha netshedzwa thanziela,ine ya do katela ngudo dza vhuthogwa , hune khiredithi dza 20 (fumbili) dza do vha dzi tshi bva kha sia la Ngudo dza Vhudavhidzani na Luambo, nga nnda ha idzo, khiredithi dza 16 (fumirathi) dzi do bva kha masia matuku a mathemathikhi hu tshi katelwa na vhupfesesi ha dzinomboro malugana na thanziela kha levhele 1
b. Khiredithi dza fhasisa dza 36 (furarurathi) kha levhele 1 na dza 52 (futhanumbili) kha levhele 2 u swika kha levhele 4 dzine dza do kovhekanywa vhukati ha zwigwada zwihulwane na zwigwada zwo tou khethiwaho nga vhathu, hune ndalukano inwe na inwe ya do sumbedza u kovhekanywa ha khiredithi khiredithi dzine dza todea kha izwi zwigwada; Izwi zwi nga konadzea fhedzi arali phambano ya khiredithi dzo dadziswaho I tshi nga vha I khulwane lune I nga konisa vhagudiswa u bvedza phanda madzangalelo avho a u guda.
c. Nga nwaha wa 2002, khiredithi dza thanziela dza16 (fumirathi) na dza 52 (futhanu mbili) dza levhele 2 u swika kha levhele 4, dzi do dzhiiwa kha masia matuku o thogomelesaho nga maanda litheresi ya Mathemathiki.

(2) Kha levhele ya u redzhisitara ya 5 u swika kha 8, hu do todea uri hu sumbedziwe nomboro ya khiredithi dza ngudo ya vhuthogwa na ngudo yo tou khethiwaho, na uri ndi nomboro ifhio ya khiredithi ine ya do vha yo tea ndalukano ine ya tea u redzhisitariwa. Izwi zwi nga konadzea fhedzi arali Ndaulo I tshi toda uri zwiitisi zwa nomboro na u kovhekanywa ha khiredithi hu netshedzwe.

Ndila ya u redzhisitara zwitandadi na ndalukano

10. (1) Tshitandadi tsha yuniti, tshitandadi kana ndalukano dzine dza swikelela thodea dza u redzhisitara zwi nga netshedzwa uri zwi redzhisitariwe nga Ndaulo ya u laula dzangano line la bveledza tshitandadi tsha yuniti, tshitandadi na ndalukano nga madzangano a Zwitandadi a Lushaka o sumbedzwaho kha mulayo 12.

(2) Ndaulo i nga kha di redzhisitara tshitandadi tshinwe na tshinwe tsha yuniti, tshitandadi kana ndalukano dzi swikeleleaho kana dzi fushaho thodea dza u redzhisitara tshifhinga tshi linganaho minwaha miraru, nahone dzine dzi nga ita uri u redzhisitara hu kone u vusuluswa.

(3) Nga nwedzi wa u thoma wa khalendara wa nwaha wa vhuraru wa u redzhisitara tshitandadi tsha yuniti, tshitandadi kana ndalukano Ndaulo ya do toda uri Dzangano la Zwitandadi la Lushaka lo sumbedzwaho kha mulayo 12 u sedzuluse tshitandadi tsha yuniti tshinwe na tshinwe kana ndalukano dzo netshedzwaho khalo uri dzi redzhisitariwe na u wanulula arali zwo tea uri u redzhisitariwa halo hu vusuluswe; Izwi zwi nga konadzea fhedzi arali u sedzuluswa ha u redzhisitariwa nga vhuswa hu tshi nga fhelekedzwa nga zwiitisi zwa zwenezwo kana nga zwinwe u sumbedza uri ndila dzine dza wanala kha milayo dzo fushwa hani;

(4) Tshitandadi tsha yuniti, tshitandadi kana ndalukano dzo redzhisitariwaho kha Mutheo wa Ndalukano wa Lushaka zwi do shumiswa kana zwa vha ndaka ya pfunzo ya vhathu vhothe

U redzhisitariwa ha tshifhinganyana ha ndalukano

11. (1) U bva nga la 1 Fulwi 1998 u swika nga la 30 Fulwana 2003, Ndaulo i do ita uri hu vhe na u redzhisitara ha tshifhinganyana kha ndalukano dzothe dzine dza vha hone dze tshifhingani tsho fhiraho dza tendelwa nga zhendedzi lo tanganedzwaho line la divhea kha Ndaulo: Izwi zwi nga konadzea fhedzi arali–

a. ndalukano inwe na inwe I tshi nga netshedzwa kha Ndaulo I nga tshivhumbeo tsho tendelwaho nga Ndaulo ya Ndalukano ya Afurika Tshipembe, phanda ha duvha la 1 Fulwana 1998, uri dzi rekhodiwe
b. ho no di vha na mihumbulo ya ngudo dza phanda ha mbekanyamushumo ine ya ita uri hu vhe na ndalukano
c. Ndalukano dzenedzo dzi na: -

i. tshitatamennde tsha ndivho ya ndalukano;
ii. mihumbulo ya ngudo yo vha ho hone phanda ha mbekanyamushumo ine ya ita uri hu vhe na ndalukano;
iii. mvelelo dza levhele ya u bva sa zwe dza sumbedziswa zwone kha mulayo 5 (1) (b) na (c) na ndila dza u tola dzi tshimbilelanaho nadzo; mbalogute ya khiredithi dzothe dzi todeaho;
iv. khiredithi dza fhasisa dzi todeaho kha levhele yo tiwaho kana khiredithi dza nthesa arali idzi dzi tshi fhira dza fhasisa dzo sumbedzwaho kha mulayo 8 na 9;
v. u tola ho tanganyiswaho nga ndila yo teaho uri ndivho ya ndalukano I swikelelwe;
vi. khonadzeo ya u dzi tanganya na ndalukano dzi tshimbilelanaho na dzenedzo (dzi nga vha dzo vhekanywaho u ya nga u fana hadzo kana ho tou vhewaho);
vii. ndila dza u redzhisitara vhatoli;
viii. ndila nnzhi dza u modareitha hu tshi katelwa na u themendelwa ha dzangano la u modareitha kana madzangano; na
ix. ndalukano yeneyo I tshi tendelana kana u tshimbilelana na thodea dzo sumbedzwaho kha milayo 8 na 9

d. A hu na na ndalukano na nthihi ine ya do rumelwa uri I redzhisitariwe lwa tshifhinganyana nga murahu ha la 30 Fulwi 2003, nahone u redzhisitariwa ha ndalukano u ya nga uyu mulayo hu do fhela nga duvha lenelo

NDIMA 3

Madzangano a Zwitandadi a Lushaka

U thomiwa

12. (1) Dzangano la Zwitandadi la Lushaka li do vha khethekanyo ya ndeme ya Ndaulo, ine ya do vhiga kha Ndaulo ine ya vha na Dzangano la Zwitandadi la Lushaka lithihi lo thomiwaho kha sia linwe na linwe u ya nga khethekanyo 5 ya Mulayo, la dovha hafhu la vha lo redzhisitariwa kha Ndaulo;

(2) Kha sia line ha sa vhe na Dzangano la Zwitandadi la Lushaka lo thomiwaho kana lo redzhisitariwaho, kana hune u redzhisitariwa ha Dzangano la Zwitandadi ha vha ho khantselwa, na uri hune Ndaulo ya vhona zwo tea i do shuma mishumo na u vha na vhudifhinduleli vhune nga pfanelo ha newa lenelo Dzangano la Zwitandadi la Lushaka.

(3) Sia linwe na linwe la o sumbedzwaho kha mulayo 3 (4) li do vha na Dzangano la Zwitandadi la Lushaka.

U redzhisitariwa ha Madzangano a Zwitandadi a Lushaka

13. (1)Dzangano la Zwitandadi la Lushaka linwe na linwe musi li tshi thomiwa na u nangiwa ha mirado li do netshedzwa thanziela ya uri lo redzhisitariwa nga Ndaulo ya minwaha miraru hu tshi vhaliwa na duvha le Dzangano la Zwitandi la Lushaka lenelo la thomiwa ngalo.

(2) Dzangano la Zwitandadi la Lushaka linwe na linwe, kha nwedzi wa u thoma wa khalendara wa nwaha wa vhuraru musi lo redzhisitariwa, li do humbela u redzhisitariwa hafhu li tshi khou sumbedza na zwiitisi zwa uri ndi ngani li tshi toda u redzhisitariwa hafhu, na u sumbedza mvelelo dzo swikelelwaho nga Dzangano la Zwitandadi la Lushaka minwahani mivhili yo fhiraho

U phumula kana u khantsela u redzhisitariwa ha Madzangano a Zwitandadi a Lushaka

14. **....A National Standards Body may be de-registered if, in the opinion of the Authority, it fails to perform its functions satisfactorily.**

Vhurado kana u vha murado wa madzangano a zwitandadi a lushaka

15. (1) Madzangano a shumisanwaho naho a lushaka ane a vha na dzangalelo lihulwane kha sia nahone ane a do vha a nga fhasi ha khethekanyo nthihi kana u fhira dza madzangano o buliwaho kha mulayo 16 (2) (a), a do rambiwa uri a nange mirado ine ya do shuma kha Madzangano a Zwitandadi a Lushaka;

(2) Mirado yeneyo I do nangiwa nga Ndaulo nga murahu ha u kwamana na u shumisana na madzangano a kwameaho, na u dzhielwa ntha ha maanda a Phalamennde na a phurovintsi, thodea ya vhuimeli na u lingana, u lulamisa na vhukoni ho teaho u ya nga mushumo wa Madzangano a Zwitandadi a Lushaka;

(3) Madzina a vhathu vho nangiwaho uri vha shume sa mirado ya Madzangano a Zwitandadi a Lushaka na a madzangano a shumisanwaho nao khathihi na mahumbulwa malugana na u tanganedzwa ha vhanangiwa na vhuimeli ha madzangano ane a shumisanwa nao a lushaka, ane a vha na dzangalelo lihulwane kha sia a do phabulishiwa kana a andadziwa kha Guranda ya Muvhuso.

(4) Musi vha tanganedzwa Ndaulo i do netshedza munangiwa munwe na munwe o bvelelaho thanziela ya u nangiwa.

(5) Ndaulo i do nanga minwe mirado ya u dadzisa ya Madzangano a Zwitandadi a Lushaka. Madzangano a fusha thodea dza mulayo 16 (1).

U nangiwa ha mirado ya Madzangano a Zwitandadi a Lushaka

16. (1) Madzangano ane a gaganya uri hu nangiwe vhathu vha Madzangano a Zwitandadi a Lushaka a fanela u dzhiela ntha thodea ya u linganyisa na u lugisa kana u kombamulula, nahone a do nanga vhathu vhane vha:

a. dzhiela ntha zwithu zwi no nga sa vhubveledzi, u shaya tshitalula, dzangalelo/lutamo lwa vhapo kana tshitshavha na u vhambedzwa na dzitshaka malugana na zwa pfunzo na vhugudisi;
b. vha tanganedzwa kha zwipida zwo fhambanaho zwa tshitiriki tsho imelwaho nga murado wa dzangano wo nangiwaho nga vhathu vhane vha dzula henefho, hu sa katelwi fhedzi vhane vha takalela u thonifhiwa, vha vha na vhukoni ho teaho kana ho linganaho na tshenzhemo kha sia, vhane vha vha na ndivho ya ndila na mbekanyamaitele dza madzangano a nangaho, na u vha na thikhedzo ya dzangano;
c. vha kona u themendela na u kwakwanya thodea na madzangalelo a levhele dzothe kha sia lo angaredzwaho kha Dzangano la Zwitandadi la Lushaka
d. u kona u hatula kha levhele dza ntha
e. diimisela u davhidzana na masia mavhili vhukati ha Dzangano la Zwitandadi la Lushaka na mirado

(2) Madzangano ane a toda u imelwa kha Madzangano a Zwitandadi a Lushaka a do sumbedzwa ndila kana u endedzwa nga zwi tevhelaho musi a tshi ita zwa u imela:

a. Dzangano la Zwitandadi la Lushaka linwe na linwe li do vhumbiwa nga khethekanyo dza rathi dza madzangano dzine dza vha: Mihasho ya Muvhuso, madzangano a voramabindu, madzangano a vhashumi, Vhanetshedzi vha pfunzo na vhugudisi, Tshigwada tshi re na dzangalelo la u sasaladza, na dzangano la vhapo na vhagudiswa.
b. Khethekanyo inwe na inwe ya Dzangano I do tendelwa u vha na vhaimeli vha rathi, nahone mbalo ya nthesa ya vhaimeli vhane vha vhumba Dzangano la Zwitandadi la Lushaka I fanela u vha furarurathi (36) nga nnda ha musi Ndaulo i tshi zwi vhona nga inwe ndila.
c. Nga nnda ha tsumbandila dzo buliwaho kha mulayo 16 (a) na (b) –

i. Vhaimeli vha Muvhuso vha do katela Muhasho wa Pfunzo na wa zwa Vhashumi, nahone hu nga kha di katelwa na minwe mihasho ya muvhuso, vhaimeli vha dziphurovintsi na zwikolo arali zwi tshi takalelwa ngauralo;
ii. Dzangano la vhoramabindu na la Vhashumi linwe na linwe li do vha na vhaimeli vha rathi, kha vhenevho vha rathi, hu do vha na vhavhili vhane vha vha na ndivho ya mbekanyamaitele na ya u tola, hu uri vhanwe vha do shela mulenzhe lu vhonalaho kha sia la dzangano la Zwitandadi la lushaka;
iii. Vhanetshedzi vha pfunzo na vhugudisi vha tea u vha vhaimeli vha bennde ya vhugudisi na pfunzo ya u angaredza;
iv. Mudzulatshidulo wa Ndaulo kana murado wo nangiwaho wa dzangano u do vha murado wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka linwe na linwe u ya nga vhuimo hawe na;
v. Muofisi Muhulwane wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka a nga I ita ndugiselo hu tshee na tshifhinga na Mudzulatshidulo wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka.

Tshigwada tsha vhaeletshedzi

17. (1) Tshigwada tsha vhaeletshedzi tsha madzangano o kwamiwaho nga mishumo ya Dzangano la Zwitandadi la Lushaka hu do bveledzwa u ya nga khethekanyo 5 ya mulayo

(2) Tshigwada tsha vhaeletshedzi tshi do: -

a. Vhumbiwa nga madzangano o sumbedzwaho kha mulayo 17 (I) o itaho khumbelo ya uri a vhe kha mutevhe u no nga wonoyo
b. Sumbedza madzangano a Zwitandadi a Lushaka, zwitandadi na ndalukano dzine dzi nga kwama madzangano eneo na uri ndi zwitandadi zwifhio na ndalukano dzifhio dzine tshigwada tsha vhaeletshedzi tsha fanela u vha nadzo.
c. Swikelelwa nga poso nga u shumisa dzidiresi dza dzangano dzo sumbedzwaho kha mulayo 17 (1) lo itaho khumbelo ya u vhewa kha mutevhe u no nga wonoyo;
d. zwi a tendelwa u disa netshedzo dzazwo kha Madzangano a Zwitandadi a Lushaka vhunga zwo sumbedzwa nga vhuimo hao ha u vha murado ho thomiwaho u ya nga mulayo 17 (3) malugana na zwitandadi na ndalukano na u kona u zwi shumisa kha thodea dzavho. Izwi zwi do konadzea fhedzi arali netshedzo dzenedzo dzi tshi do vha dzo itwa hu sa athu fhela maduvha a 30 ho bviswa duvha la u bviswa ha ndivhadzo ine ya khou ita khumbelo ya netshedzo;
e. Vha na pfanelo ya u humbela uri u redzhisitariwa ha zwitandadi hu si tendeliwe nga nnda ha musi netshedzo dzo itwaho dzo tanganedzwa na u fhindulwe nga ndila ya fomala; Izwi zwi nga konadzea fhedzi arali tshitandadi tshi sa do redzhisitariwa nga nnda ha musi tshigwada tsha vhaeletshedzi tsho kwamiwa nga poso, na u
f. Sa dowela u wana thikhedzo ya masheleni kha Ndaulo.

(3) maimo a mirado ya tshigwada tsha vhaeletshedzi a do vha nga ndila I tevhelaho:

a. Mirado ya tshigwada tsha vhaeletshedzi ine ya vha na aya maimo I do tendelwa u shumisa zwitandadi na ndalukano dza Dzangano la Zwitandadi la Lushaka; Izwi zwi do konadzea fhedzi arali mirado yo tendelwaho u shumisa zwitandadi na ndalukano nga vhudalo I sa do dovha hafhu ya vha mirado ya dzangano la Zwitandadi la Lushaka linwe na linwe, na u ri malugana na madzangano ane a vha mirado ya manwe madzangano, a hu nga do tendelwa dzangano na lithihi line la vha murado kana lo redzhisitariwaho u vha murado wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka linwe na linwe.
b. Murado wa tshigwada tsha vhaeletshedzi une wa vha na aya maimo u do tendelwa u shumisa zwitandadi na ndalukano dza Dzangano la Lushaka linwe na linwe line a sa vhe murado walo; Izwi zwi nga konadzea fhedzi arali madzangano ane a vha na madzangano o dinwalisaho khao, ane lithihi lao kana u fhira ane a vha mirado ya Madzangano a Zwitandadi a Lushaka kana mirado yo redzhisitariwaho yo teaho i nga :

i. fhelisa u vha murado kana vhurado ha Dzangano la Zwitandadi la Lushaka uri Dzangano li tendelwe u shumisa zwitandadi na ndalukano dza Dzangano la Zwitandadi la Lushaka, kana
ii. ita netshedzo vhuimoni ha Dzangano li kwameaho, sa munwe wa mishumo yo netshedzwaho ya Dzangano la Zwitandadi la Lushaka lo teaho;

(4) Ndaulo i do thogomela redzhisitara ya mirado ya tshigwada tsha vhaeletshedzi tshine tsha do vha tshi na madzina na adiresi dza murado munwe na munwe.

U litshiswa u vha murado nga mirado ya Madzangano a Zwitandadi a Lushaka na u thivhiwa ha zwikhala.

18. (1)Mudzulatshidulo kana murado munwe na munwe wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka o buliwaho kha mulayo 16 u do litsha mushumo wawe arali –

a. A tendelana na vhakolodisi;
b. a nga valelwa sa muthu a songo fhelelaho maluvhini u ya nga mulayo munwe na munwe;
c. o fhidza mitangano miraru ya Dzangano la Zwitandadi la Lushaka I tshi tevhekana nga nnda ha u newa livi nga Dzangano la Zwitandadi la Lushaka;
d. a litsha mushumo nga u netshedza Dzangano ndivhadzo yo tou nwaliwaho; kana
e. a wanala a na mulandu wa u pfuka mulayo a hatulelwa tshigwevho tsha dzhele hu si na u fainiwa;

(2) Zwikhala zwo vha ho hone nge vhathu vha litshiswa u vha mirado nga murado munwe na munwe wa Dzangano la Zwitandadi la lushaka zwi do valiwa u ya nga mulayo 15 na 16.

Mishumo ya Madzangano a Zwitandadi a Lushaka

19. (1) Dzangano la Zwitandadi la Lushaka li do –

a. talutshedza na u themendela kha Dzangano mikano ya masia o fhambanaho o fhambanaho e a li vhumb, nga ndeme yo engedzedzwaho kana yo dadziswaho nga sia hu sa katelwi fhedzi maitele, mveledzwa kana tshumelo dzi tshimbilelanaho na manwe masia;
b. talutshedza na u themendela uri Dzangano li shumise mutheo wa masia matuku sa nyendedzi ya u tanganedza kana u divhiwa na u thomiwa ha Madzangano a u Bveledza Zwitandadi
c. u tanganedza na kana u thomiwa ha madzangano a u Bveledza Zwitandadi ngomu ha mutheo wa masia matuku, kana u khantsela kana u phumula u thomiwa na u tanganedzwa honoho.
d. U vhona uri mushumo wa Madzangano a u Bveledza Zwitandadi u fusha thodea dza u redzhisitara zwitandadi kha Mutheo wa ndalukano wa Lushaka sa zwe zwa tiswa zwone nga dzangano;
e. U themendela uri Dzangano li redzhisitare ndalukano u sedzulusa na u khwinisa ndalukano
f. U shumisana na u davhidzana na Madzangano a Phulufhedziso ya Khwalithi ya Pfunzo na Vhugudisi ha Khwalithi malugana na ndila ya u themendela zwitandadi zwiswa na ndalukano, kana u lugisa kana u khwinisa ndalukano na zwitandadi zwo redzhisitariwaho.
g. Talutshedza thodea na ndila dzo shumiswaho dza u modareitha dzine dza do shumiswa nga Madzangano a Phulufhedziso Pfunzo na Vhugudisi ha Khwalithi nga vhuphara;
h. Nanga vhafari vha ofisi vha no nga sa komiti, mirado ya komiti ine ya todea uri I shume mishumo yo netshedzwaho, I tshi khou shumisana na Dzangano
i. Do shuma minwe mishumo ine ya do vha I tshi khou netshedzwa nga Dzangano tshifhinga tshinwe na tshinwe;

(2) Musi hu tshi khou itwa mishumo yo buliwaho kha mulayo 19(I), Dzangano la Zwitandadi la Lushaka li do –

a. tevhedzela tsheo yo dzhiwaho nga Dzangano I tshimbilelanaho na mveledziso na tshumiso ya Mutheo wa Ndalukano wa Lushaka;
b. wana ngeletshedzo kha vhadivhi vha sia lavho lo talutshedzwaho malugana na mvelelo dza vhukuma kana dza ngoho nahone dzi tanganedzeaho dza nyito dzenedzo na uri mvelelo dzenedzo dzi sedzulusiwe;
c. phabulisha kana u andadza mvelelo dza zwo itwaho kana mishumo yeneyo kha Guranda ya Muvhuso uri zwigwada zwi re na dzangalelo zwi nee mahumbulwa; na
d. vhone uri zwo itwaho kana mishumo yeneyo I a sedzuluswa nga Tshigwada tsha vhaeletshedzi tsho buliwaho kana tsho sumbedzwaho kha mulayo 17, phanda ha musi I tshi iswa kha Dzangano.

NDIMA 4

Madzangano a u Bveledza Zwitandadi (Standard Generating Bodies)

U tanganedzwa na u thomiwa ha Madzangano a u Bveledza Zwitandadi

20. (1) Dzangano la Zwitandadi la Lushaka linwe na linwe li nga tanganedza kana u thoma Madzangano a u Bveledza Zwitandadi kha sia lalo lo talutshedzwaho nga ndila ine a todiwa ngayo nga masia matuku a mutheo o themendelwaho na u tanganedzwa nga Dzangano.

(2) Madzangano a u Bveledza Zwitandadi, Dzangano la Zwitandadi la Lushaka line la kwamea li do thoma la ita khumbelo kha tshivhumbeo tshalo tsha maga o sumbedzwaho kha uyu mulayo na kha mulayo wa 20 (3) kana kuitele ku fanaho na kwonokwo nahone ku tanganedzeaho kha Dzangano, la dovha la shumisa kuitele ku fanaho kune kwa do shumiswa nga madzangano ane a toda u tanganedzwa kana o teaho u thomiwa; Izwi zwi nga itea fhedzi arali li tshi do –

a. ta ndivho ya mukano wa sia (la pfunzo) na u sengulusa zwi re ngomu;
b. ta mikano ya masia o fhambanaho nga ndeme yo engedzwaho nga sia hu sa katelwi fhedzi maitele, mveledzwa kana tshumelo dzi tshimbilelanaho na manwe masia;
c. u wana masia a u guda a sialala na a si a sialala, khethekanyo dza mishumo, thekinolodzhi na vhupo vhu tshimbilelanaho na sia;
d. sumbedza kana u humbulela vhushaka vhukati ha sia na ikonomi ya lushaka y a minwaha ya 3, 5 na 10, hu sa katelwi fhedzi u humbulela uri naa hu na khonadzeo ya uri sia li aluwe, li fhungudzwe kana li fhelisiwe kana li si tsha shumiswa; na uri naa ndi ndeme ifhio ine I nga vha hone kha ikonomi na uri I nha shanduka nga ndila-de;
e. lingedza u vhona uri nga sia nga ndila ye la kanulwa ngayo lo fhelela, u tou ditola;
f. u wana masia matuku o fhambanaho nga u sengulusa tshipida tsho engedzwaho tsha ndeme;
g. nga u kona u vhona tshanduko dzo diswaho nga mulayo une wa vha hone wo gaganywaho kha sia, masia matuku na dzilevhele, na u pulana nga ndila yo teaho; na
h. vha do vhekanya pulane ya bisimusi u itela u bveledzisa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka kana Dzangano la u Bveledza Zwitandadi line la katela mvelelo, vhudavhidzani na ndila dza u rengisa, mugaganyagwama na tshifhinga tsho vhewaho;

(3) Malugana na u ita khumbelo ya u redzhisitara sa Dzangano la u Bveledza Zwitandadi muhumbeli u do –

a. talutshedza maitele a vhueletshedzi na nyambedzano yo shumiswaho musi hu tshi itwa khumbelo na u vhona uri vhanwe vhahumbeli vha re na vhukoni kha masia matuku na vhone vho kwamiwa khathihi na u tikedza netshedzo kana u diimisela u vha munwe wa vhahumbeli vhane vha tea u tanganedzwa
b. netshedza manwalo a u tikedza a tikedzaho khumbelo na u ta mikano ya msia mathuku ane ha khou itwa khumbelo khao; na
c. sumbedza uri u tanganedzwa ha tsheo ya Dzangano hu nga si shandukiswe nahone zwi a vhofha, nga murahu ha musi khumbelo ya u shandukisa tsheo yo pfiwa nga Dzangano

(4) Dzangano la u Bveledza Zwitandadi linwe na linwe, musi lo tanganedzwa na u thomiwa, li do netshedzwa thanziela ya u redzhisitara nga Dzangano la Zwitandadi la Lushaka, nahone thanziela yeneyo I do shuma tshifhinga tshi no lingana minwaha miraru u bva nga duvha le ya tanganedziwa na u thomiwa ngalo nahone I do talutshedza ndaela dzalo u ya nga zwitandadi na ndalukano dzine la do dzi bveledza

(5). Dzangano la u Bveledza Zwitandadi li do fheliswa musi ndaela dzalo dzo fhela;

(6). Dzangano la u Bveledza Zwitandadi li nga kha di humbela u engedzedzwa tshifhinga tshe la newa musi li tshi netshedzwa thanziela ya u redzhisitara, ine ya bva kha Dzangano la Zwitandadi la Lushaka. Iyo khumbelo ya u engedzedzwa tshifhinga I do netshedzwa nga u tou nwala hu sa athu fhela maduvha a 30 phanda ha musi duvha la u fhedza la u tanganedza thanziela li tshi swika.

U khantsela kana u phumulwa ha u redzhisitara musi Madzangano a u Bveledza Zwitandadi a tshi fheliswa

21. (1) Dzangano la u Bveledza Zwitandadi li nga kha di khantsela kana la phumula u redzhisitariwa halo, arali u ya nga Dzangano la Zwitandadi la Lushaka li tshi kundelwa u ita mishumo nga ndila I fushaho;

(2) Dzangano la u Bveledzisa Zwitandadi li do fheliswa arali thanziela ya u redzhisitara yo fhelelwa nga tshifhinga kana musi lo fhedza ndaela sa zwe zwa talutshedziswa zwone kha thanziela yalo ya u redzhisitara;

Vhurado kana u vha murado wa Madzangano a u Bveledza Zwitandadi

22. (1) Madzangano ane a do vha zwigwada zwi re na dzangalelo zwine zwa shumisanwa nazwo zwa vhugudisi na pfunzo kha masia matuku, a do humbelwa u nanga mirado yo nangiwaho kha izwi zwigwada zwi re na dzangalelo na vhomakone uri zwi shume kha Madzangano a u Bveledza Zwitandadi, ane mirado yao ya do nangiwa nga Dzangano la Zwitandadi la lushaka lo imelaho sia nga murahu ha musi lo eletshedzana na u shumisana na madzangano a kwameaho, na vha ndaulo ya Phalamennde na phurovintsi, thodea ya vhuimeli na u lingana, u lugisa na vhukoni ho teaho u ya nga mushumo wa Madzangano a u Bveledza Zwitandadi

(2) Madzina a vhathu vho nangiwaho uri vha shume sa mirado ya Madzangano a u Bveledza Zwitandadi na zwigwada zwihulwane zwi re na dzangalelo zwine ha shumisanwa nazwo zwa pfunzo na vhugudisi a do phabulishiwa kana u andadziwa kha Guranda ya Muvhuso, nahone mahumbulwa o humbelwaho malugana na u tanganedzwa ha vhanangiwa na vhaimeli vha zwigwada zwihulwane zwi rea na dzangalelo zwine ha shumisanwa nazwo zwa vhugudisi na pfunzo;

(3)..Musi vha tshi tanganedzwa, vhanangiwa vho bvelelaho vha do newa thanziela dza fomala na u nangiwa nga Dzangano la Zwitandadi la Lushaka

(4). Madzangano ane a toda u imelwa kha Madzangano a u Bveledza Zwitandadi a do endedzwa nga zwi tevhelaho kha netshedzo dzao dza vhuimeli:

a. Dzangano la u Bveledza Zwitandadi linwe na linwe li do vhumbiwa nga vhahulwane vhane ha shumisanwa navho vha vhugudisi na pfunzo kha masia matuku, vho nangiwaho kha zwigwada zwi re na dzangalelo na vhomakone vhe vha waniwa u ya nga thodea dza Dzangano;
b. Nomboro khulwane ya vhaimeli ine ya vhumba Dzangano la u Bveledza Zwitandadi I do vhewa ho thoma ha kwamiwa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka, fhedzi I nga si fhire 25 (fumbilithanu) nga nnda ha musi Dzangano li tshi zwi vhona nga inwe ndila
c. Mudzulatshidulo kana muimeli o nangiwaho nga Dzangano u do vha murado wa Dzangano la u Bveledza Zwitandadi

(5). Dzangano kana tshigwada tsha madzangano tshine tsha toda u divhea sa Dzangano la u Bveledza Zwitandadi li do vhona uri kha khumbelo yalo ya u tanganedza kana u tenda uri lo thoma tshigwada tsha thungo tshine tsha do shuma sa Dzangano la u Bveledza Zwitandadi tshine mirado yatsho ya do sumbedza ndivho dza mulayo 22 (4) na 23. Khumbelo yeneyo ya u tanganedzwa sa Dzangano la u Bveledza Zwitandadi I do tea u sedzuluswa vhunga yo sumbedzwa kha mulayo 22 (2).

U nangiwa ha mirado ya Madzangano a u Bveledza Zwitandadi a Lushaka

23. Madzangano ane a gaganya u khetha kana u nanga vhathu vhane vha tea u vha mirado ya Madzangano a u Bveledza Zwitandadi a fanela u dzhiela ntha thodea ya u lingana na u lugisa kana u lulamisa, nahone a do nanga vhathu vhane vha do:

a. kona u dzhiela ntha zwithu zwi no nga sa vhubveledzi, u shaya tshitalula, madzangalelo a vhathu na u kona u vhambedzea kana u pikisana na dzitshaka malugana na pfunzo na vhugudisi kha masia matuku;
b. vhane vha tendisea kha masia matuku o kwamiwaho, vhane vha toda u thonifhiwa na u thonifha vhanwe, vhane vha vha na vhukoni ho teaho na tshenzhemo kha masia matuku na u tikedzwa nga dzangano la u nanga;
c. vha kona u themendela na u tanganya thodea na madzangalelo a levhele dzothe dzine dza wanala ngomu ha masia matuku o angaredzwaho nga Dzangano la u Bveledza Zwitandadi;
d. u kona u hatula kha levhele dza ntha; na
e. diimiselaho kha vhudavhidzani vhukati ha Dzangano la u Bveledza Zwitandadi, Dzangano la Zwitandadi la Lushaka na mirado;

Mishumo ya Madzangano a u Bveledza Zwitandadi

24. (1) Dzangano la u Bveledza Zwitandadi li do –

a. bveledza zwitandadi na ndalukano u ya nga thodea dza Dzangano kha masia matuku o sumbedzwaho na dzilevhele;
b. khwinisa zwitandadi na u zwi sedzulusa;
c. themendela zwitandadi na ndalukano kha Madzangano a Zwitandadi a Lushaka
d. themendela ndila dza u redzhisitara vhatoli na dzimodareitha khathihi na madzangano a u modareitha
e. ita minwe mishumo I netshedzwaho tshifhinga tshothe nga Dzangano la Zwitandadi la Lushaka layo;

(2) Kha u ita mishumo yo buliwaho kha mulayo 24 (1), Dzangano la Zwitandadi la Lushaka li do –

a. tevhedzela tsheo yo dzhiwaho nga Dzangano I tshimbilelanaho na mveledziso na tshumiso ys Mutheo wa Ndalukano wa Lushaka;
b. wana ngeletshedzo kha vhadivhi vha sia lavho lo talutshedzwaho malugana na mvelelo dza vhukuma kana dza ngoho nahone dzi tanganedzeaho dza nyito dzenedzo na uri mvelelo dzenedzo dzi sedzulusiwe;
c. phabulisha kana u andadza mvelelo dza zwo itwaho kana mishumo yeneyo kha Guranda ya Muvhuso uri zwigwada zwi re na dzangalelo zwi nee mahumbulwa; na
d. vhone uri zwo itwaho kana mishumo yeneyo I a sedzuluswa nga Tshigwada tsha Vhaeletshedzi tsho buliwaho kana yo sumbedzwaho kha mulayo 17, phanda ha musi I tshi iswa kha Dzangano.

NDIMA 5

MILAYO YA MATSHIMBIDZELE NA U BADELELA MISHUMO YA MADZANGANO A ZWITANDADI A LUSHAKA NA MADZANGANO A U BVELEDZA ZWITANDADI

Milayo ya matshimbidzele

25. Mishumo ya Dzangano la Zwitandadi la Lushaka I do laulwa nga Milayo ya Maitele ine ya vha kha Anekizha ya iyi Milayo.

U badelela mishumo ya Madzangano a Zwitandadi a Lushaka na Madzangano a u Bveledza Zwitandadi

26. (1) Dzangano la Zwitandadi la Lushaka linwe na linwe, uri li tshimbilelane na tshifhinga tsho vhewaho nga Ndaulo tsha tshumiso ya tshelede musi lo fhedza nwaha lo thomiwa, li do bveledza pulani ya bisimusi I sumbedzaho ndivho dzine dza tea u swikelelwa nga tshifhinga tsha tsedzuluso tshine tshifhinga tshothe tsha do vha minwaha miraru, ine yo do dovha hafhu ya katela na mugaganyagwama wa u badela.

(2) Mugaganyagwama u do itwa kana u bveledzwa nga ndila yo tendelwaho nga Ndaulo nahone u do netshedzwa Ndaulo uri u wane thendelo kana u tanganedzwe.

(3) Mirado ya komiti dza Madzangano a Zwitandadi a lushaka a a badelwa kha mishumo yao I tshimbilelanaho na ya Madzangano a Zwitandadi a Lushaka u ya nga mulayo wa malugana na Tshumelo dza Muvhuso wo khwinifhadzwaho nga Ndaulo, hune mbadelo ya do vha yo katela na tshelede ya u dzhenela mitangano na ya lwendo na dzinwe mbadelo dzi tshimbilelanaho na zwenezwo.

(4) Mirado ya komiti dza Madzangano a Zwitandi a Lushaka ine ya si vhe mirado ya Madzangano a Zwitandadi a Lushaka yo tholiwaho nga Ndaulo, I nga kha di wana tshelede ya ndiliso sa mirado ya Madzangano a Zwitandadi a Lushaka ya mishumo yavho ine ya tshimbilelana na ya Madzangano a Zwitandadi a Lushaka: tenda vhurado ha komiti dzenedzo ha vha ho wana thendelo ya Ndaulo.

(5) Dzangano li do netshedza tshelede ya mishumo yo tendelanwaho ngalo ya Madzangano a u Bveledza Zwitandadi o tiwaho hune ha do vha hu na thodea, zwi tshi bva kha u vha hone ha tshelede kana masheleni na ndila yo bveledzwaho dzo tangana na Dzangano la u Bveledza Zwitandadi lo teaho.

NDIMA 6

THOHO THUKHU

Thaitili/ thoho pfufhi

27. Iyi milayo I do vhidzwa Milayo ya Madzangano a Zwitandadi a Lushaka

ANEKIZHA

MILAYO YA MATSHIMBIDZELE A MADZANGANO A ZWITANDADI A LUSHAKA

THALUTSHEDZO

1. Kha iyi Milayo, nga nnda ha musi zwi re ngomu zwi tshi sumbedza nga inwe ndila:

"Mudzulatshidulo" zwi amba Mudzulatshidulo wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka;

"Komiti" zwi amba komiti ya Dzangano la zwitandadi la Lushaka

"Khorotshitumbe" zwi amba khoro kana komiti yo thomiwaho uri I shume mishumo yo netshedzwaho ine ya tea u shumiwa nga Dzangano la Zwitandadi la Lushaka;

"Murado" zwi amba murado wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka;

"NSB"zwi amba Dzangano la Zwitandadi la Lushaka;

"Tsheo" hu ambiwa tsheo ya Dzangano la zwitandadi la Lushaka

"Munwaleli" zwi amba munwaleli wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka.

MIRADO YA DZANGANO LA ZWITANDADI LA LUSHAKA (MEMBERS OF NATIONAL STANDARD BODIES(NSB)

2. U ya nga netshedzo dza Mulayo, Dzangano la Zwitandadi la Lushaka li do vhumbiwa nga Mudzulatshidulo, Tshanda tsha Mudzulatshidulo, Munwaleli na minwe mirado yo nangiwaho nga Ndaulo ya Ndalukano ya Afurika Tshipembe u ya nga Milayo ya Madzangano a Zwitandadi a Lushaka (Milayo), u ya nga thodea ya uri Mudzulatshidulo u do thoma a khethiwa nga mirado ya Dzangano la zwitandadi la Lushaka vhukati ha vhone vhane kana kha zwinwe zwiko kana madzangano.

MUOFISI WA U TSHIMBIDZA (PRESIDING OFFICER)

3. Mudzulatshidulo wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka kana wa komiti a nga tshimbidza mitangano ya Dzangano la Zwitandadi la Lushaka kana komiti arali zwi tshi nga vha zwo tou ralo. Arali Mudzulatshidulo a si ho mutanganoni ufhio kana ufhio, Tshanda tsha Mudzulatshidulo tshi do tshimbidza mutangano. Arali vha si ho vhothe, mirado ine ya vha hone I nga khetha Mudzulatshidulo wa u tshimbidza mutangano vhukati ha yone ine.

MITANGANO YA DZANGANO LA ZWITANDADI LA LUSHAKA

4. Dzangano la Zwitandadi la Lushaka li do fara mitangano fhethu henefho ho vhewaho nahone nga tshifhinga tshenestho tsho vhewaho nga komiti tshifhinga tshothe;
5. Hu nga kha di vhidzwa mutangano zwi tshi bva kha Mudzulatshidulo kana ho itwa khumbelo yo tikedzwaho nga mirado I si ho fhasi ha tshararu na uri mutangano u do vha u tshi farelwa mini nga tshifhinga na fhethu ho sumbedzwaho nga Munwaleli, nga u tavhanya nga murahu ha musi ho tanganedzwa iyo khumbelo;
6. Nga murahu ha musi Mudzulatshidulo o ambedzana na Khorotshitumbe (Executive Committee), u do tea u fhirisela mutangano wa Dzangano la zwitandadi la Lushaka phanda, arali zwi re kha adzhenda zwi sa khwathisedzi uri hu vhidzwe mutangano u no nga wonoyo, tenda mirado ya divhadza nga ha u fhiriselwa phanda ha mutangano phanda ho sala vhege nthihi uri mutangano wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka u farwe, nahone ho tendelanwa uri mutangano u nga si fhiriselwe phanda kana wa khantselwa nga mulandu wa zwiwo zwine zwa nga talutshedzwa kana zwi si ho nga fhasi ha ndaulo ya Dzangano la Zwitandadi la Lushaka nga nnda ha musi mbili-tshararu tsha mirado I tshi tendelana na izwi;
7. Muthu munwe na munwe ane a fanela u vha hone mutanganoni a nga kha di rambiwa nga Dzangano la Zwitandadi la Lushaka uri a dzhenele mutangano munwe na munwe wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka;
8. Manwalo kana dzidokhumennde dzothe dzo netshedzwaho mirado dzi do lebeliwa nga ndila yo teaho lushaka na maimo a zwi re ngomu, hu tshi khou pfeseswa uri mirado I kombetshedzea u vhona uri ayo manwalo kana dzidokhumennde dzi shumiswa u ya nga ndila ye zwa lebeliwa ngayo.

NDIVHADZO YA MITANGANO

9. Ndivhadzo ya mutangano munwe na munwe wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka ine ya do katela na adzhenda ya zwine zwa do kwamiwa henengei I do rumelwa mirado na vhanwe vhathu vhane vha tea u I dzhenela nga Munwaleli hu sa athu fhela maduvha a 14 duvha le la vhewa la mutangano li tshi swika kha adiresi dzo redzhisitariwaho nga Munwaleli: Tenda zwa itwa kha mitangano ya tshipentshela hune ndivhadzo dzo tou nwaliwaho dza tshifhinga tshituku dza vha dzo itwa nga Mudzulatshidulo. Fhedzi hu do netshedzwa maduvha a si ho fhasi ha mararu.
10. U sa tanganedza ndivhadzo dzo rumelwaho kha adiresi dzo redzhisitariwaho dza murado munwe na munwe hu nga si kwame u bvela phanda kana matshimbidzele kana u vha hone ha mutangano munwe na munwe.

REDZHISITARA YA VHATHU VHO DZHENELAHO MUTANGANO

11. Murado munwe na munwe une wa do vha u hone mutanganoni wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka u do saina redzhisitara ya vho daho mutanganoni kana vho dzhenelaho mutangano ine ya do vha yo itelwa zwenezwo.

KHORAMU

12. Tshambili tsha mirado, hu tshi katelwa na Mudzulatshidulo, tshi do vhumba khoramu kha mitangano zwayo yothe ya Dzangano la Zwitandadi la Lushaka. Hu uri kha mitangano ya tshipentshela, khoramu I do vhumbiwa nga tshararu tsha mirado ya Dzangano la zwitandadi la Lushaka hu sa katelwi na Mudzulatshidulo.
13. Musi tshivhalo tsha mirado ine ya vha hone nga tshifhinga tsho vhewaho tsha mutangano na fhethu ho vhewaho ha mutangano tshi songo lingana, mutangano u do bvela phanda, fhedzi arali tsheo dzine dza do dzhiiwa dzi tshi dzhiiwa sa tsheo dza dirafuthi kana mvetamveto ya u netshedzwa ha Dzangano la Zwitandadi la Lushaka uri hu dovhe hu farwe nyambedzano ngadzo na u nea mahumbulwa phanda ha musi dzi tshi reithiwa.

ZWITATAMENNDE ZWA PHURESE (ZWITATAMENNDE ZWA GURANNDA NA VHORAMAFHUNGO)

14. Hune zwa vha zwo tea uri hu bvisiwe zwitatamennde zwa phurese malugana na zwi tshimbilelanaho na mishumo ya mitangano ya Dzangano la Zwitandadi la Lushaka, zwi do bvisiwa nga Mudzulatshidulo wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka o tendelana na Mudzulatshidulo wa Ndaulo.

MIMINETSE (MANWELEDZO O TOU NWALIWAHO A ZWE ZWA AMBIWA MUTANGANONI)

15. Miminetse ya mutangano munwe na munwe I do kuvhanganywa kana u dzudzanywa ya netshedzwa kha mitangano I tevhelaho u khwathiseda uri ndi ya vhukuma. Munwaleli u do netshedza mirado miminetse khathihi na ndivhadzo ya mutangano u tevhelaho.
16. Miminetse I nga si bvise maipfi o ambiwaho o tou ralo, fhedzi I do vha manweledzo o rekhodiwaho a zwo bvelelaho, thasululo na zwine zwa tea u itwa, nahone murado munwe na munwe u fanela u tendelwa u ita khumbelo ya uri muhumbulo wawe u sumbedziwe kha miminetse.

NYAMBEDZANO DZA DZANGANO LA ZWITANDADI LA LUSHAKA NA U VOUTA

17. Milayo zwayo ya nyambedzano I do shumiswa kha u tshimbidzwa ha mutangano munwe na munwe wa Dzangano la Zwitandadi la lushaka.
18. Hu do vha na thendelano phanda ha musi hu tshi dzhiiwa tsheo, ho tendelanwa uri arali ha sa swikelelwa tsheo, voutu I do dzhiiwa. Hune voutu ya dzhiiwa I ya vhuthogwa, I do itwa nga u imisa zwanda nga nnda ha musi munwe na munwe wa mirado o humbela uri hu voutiwe nga u shumisa bammbiri la u vouta, musi u vouta ha tshiphirini hu tshi do itwa.
19. Musi Mudzulatshidulo a tshi khou tshimbidza mutangano, a nga si voute sa minwe mirado, u do vouta fhedzi arali hu tshi todou bviselwa khagala tshigwada tsho winaho musi voutu dzi tshi lingana kha masia othe
20. Musi Mudzulatshidulo kana o farelaho Mudzulatshidulo a si ho (I nga vha Tshanda tsha Mudzulatshidulo kana munwe) u do vouta sa minwe mirado, fhedzi a nga si tendelwe u vouta musi zwigwada zwivhili zwi tshi lingana nga dzivoutu.
21. Ndi pfanelo ya uri murado wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka uri u divhadze lwa tshiofisi dzangalelo linwe na linwe la zwa dzitshelede kha zwothe zwo ambiwaho nga Dzangano la Zwitandadi la Lushaka na u toda u dzhenela zwa nyambedzano: Tenda murado wonoyo wa sendela murahu musi hu tshi dzhiiwa tsheo kha zwenezwo nga Dzangano la Zwitandadi la Lushaka
22. Nga nnda ha musi zwo netshedzwa kha iyi milayo tsheo dza vhunzhi ha mirado ine ya vha hone mutanganoni wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka dzi do vha tsheo dza Dzangano la Zwitandadi la Lushaka. Mihumbulo ya vhatuku I do rekhodiwa arali mirado yeneyo yo ita khumbelo ya zwenezwo.
23. Hu sa tevhedzwi zwinwe na zwinwe zwo netshedzwaho kha iyi milayo, arali hu nga bvelela zwinwe mitanganoni zwayo zwine zwa toda tsheo ya Dzangano la Zwitandadi la Lushaka zwine u ya nga Mudzulatshidulo zwa si fanele u lengiswa kana u fareledzwa u swikela hu tshi fariwa mutangano wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka, Mudzulatshidulo a nga tendela Munwaleli uri a dzudzanye na u rumela nga poso kana nga khoria ndivhadzo i sumbedzaho mafhungo eneo a tshi khou humbela uri mirado i voute nga poso arali voutu dzenedzo dzi tshi nga thusa kha u dzhia tsheo. Ndivhadzo I do sumbedza tshifhinga tshine voutu ya poso ya do tea u itwa, itsho tshifhinga a tsho ngo tea u vha fhasi ha maduvha a 10 u bva duvha le ndivhadzo ya rumeliwa. Tsheo ya vhunzhi ha mirado ya Dzangano la Zwitandadi la Lushaka I do dzhiiwa I tsheo ya Madzangano a Zwitandadi a Lushaka. Mvelelo dza u vouta nga u shumisa bammbiri la u voutela dzi do divhadzwa kha mutangano wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka u tevhelaho,

U THOMIWA HA DZIKOMITI KANA KHORO

24. Dzangano la Zwitandadi la Lushaka li nga thoma dzikomiti kana dzikhoro, hu tshi katelwa na Khorotshitumbe kana Komiti Khulwane u ya nga mulayo wa Madzangano a Zwitandadi a Lushaka

KOMITI KHULWANE KANA KHOROTSHITUMBE

25. Komiti khulwane kana Khorotshitumbe yo thomiwaho u ya nga Mulayo I do vhumbiwa nga mirado ya Dzangano la Zwitandadi la Lushaka yo nangiwaho ngalo. I do vhumbiwa nga Mudzulatshidulo na nga nomboro yo vhewaho ya mirado yo nangiwaho nga Dzangano la Zwitandadi la Lushaka: Tenda

25.1 Komiti Khulwane kana Khorotshitumbe yeneyo u ya nga ndaela dza Dzangano la Zwitandadi la Lushaka ya tshimbidza mafhungo a Dzangano la Zwitandadi la Lushaka mitanganoni arali tsheo dzothe dzi tshimbilelanaho na zwa mulayo dza vha pfanelo dza Dzangano la Zwitandadi la Lushaka, nahone dzo dzhiwa nga Dzangano la Zwitandadi la Lushaka.

25.2 Mudzulatshidulo kana musi Mudzulatshidulo a si ho, Mudzulatshidulo o farelaho o nangiwaho nga mirado yothe u do tshimbidza mitangano yothe ya Komiti Khulwane kana Khorotshitumbe;

25.3 Mudzulatshidulo u do netshedza muvhigo nga ha mushumo wa Komiti Khulwane kana Khorotshitumbe mutanganoni zwawo munwe na munwe wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka na;

25.4 Khoramu ya Komiti khulwane kana Khorotshitumbe I do vhumbiwa nga Mudzulatshidulo na tshambili tsha mirado ya Komiti

DZINWE KOMITI

25. Komiti I do vhumbiwa nga nomboro yeneyo ya mirado ya Dzangano la Zwitandadi la Lushaka na vhanwe vhathu nga nnda ha mirado ya Dzangano la Zwitandadi la Lushaka kana nga mirado ya Dzangano la Zwitandadi la Lushaka na vhanwe vhathu vhane vha nga vha vho nangiwa nga Dzangano la Zwitandadi la Lushaka uri vha fhedze tshifhinga tshenetsho tsho vhewaho

26.1 Dzangano la Zwitandadi la Lushaka li do nanga murado ufhio kana ufhio kha komiti uri a vhe Mudzulatshidulo wa Komiti;

26.2 Komiti I do thoma tshigwada tshithihi kana zwinzhi zwa u shuma mishumo ya Komiti yo netshedzwaho nga Komiti yo laelwa nga Dzangano la Zwitandadi la Lushaka, kana ya vhudzisesa nga ha zwi kwamaho mishumo na maanda a komiti, yo tendelwa nga Dzangano la Zwitandadi la Lushaka;

26.3 Komiti inwe na inwe nga nnda ha Komiti Khulwane kana Khorotshitumbe I nga nanga muthu muthihi kana u fhira sa murado wa komiti vho nangelwa u fhedza tshifhinga kana ndivho yo vhewaho, yo tendelwa nga Komiti Khulwane kana Khorotshitumbe

26.4 Dzangano la Zwitandadi la Lushaka li nga nea komiti maanda kana mushumo wo netshedzwaho nga u angaredza kana une wa tshimbilelana na zwenezwo u ya nga maimo eneo arali zwi tshi vhonala zwo tea.

26.5 Tshifhinga tshinwe na tshinwe Dzangano la Zwitandadi la Lushaka li nga kha di bvisa kana la phumula, kana la engedzedza kana la khwinisa zwinwe na zwinwe zwo buliwaho kana zwo kwamiwaho nga komiti, naho zwo ralo, mugaganyo munwe na munwe malugana na u ita izwo u fanela u thoma wa rumelwa kha komiti uri hu newe mahumbulwa na u u tanganedza;

26.6 Murado wa Komiti u songo dzhenelaho mitangano miraru ya komiti nga u tevhekana nga nnda ha u divhadza uri u nga si kone u vha hone mutanganoni, u do imisa u vha murado nga murahu ha zwenezwo;

26.7 Murado wa Komiti u nga litsha u vha murado wa komiti yeneyo nga u divhadza nga u tou nwala;

26.8 Arali hu na tshikhala kha komiti, Mudzulatshidulo wa komiti yeneyo u do divhadza Dzangano la Zwitandadi la Lushaka nga u tou nwala mutanganoni wa u thoma une wa do tevhela wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka, une wa do fhulufhedzisa u vala tshikhala.

MIVHIGO YA (DZI)KOMITI

27. Mudzulatshidulo wa komiti inwe na inwe u do netshedza mivhigo nga ha mishumo ya komiti mutanganoni zwawo munwe na munwe wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka.

MITANGANO YA (DZI)KOMITI

28. Zwo netshedzwaho kha pharagirafu 7 u swika kha 20 zwi do shumiswa kha komiti inwe na inwe ya Dzangano la Zwitandadi la Lushaka yo vhaliwaho na tshanduko dzine dza tea u itwa kha zwi re ngomu: Tenda ndivho dza uyu mulayo, malugana na "Dzangano la Zwitandadi la Lushaka", "Mudzulatshidulo", kana "Munwaleli" dza talutshedzwa sa "Komiti", "Mudzulatshidulo wa Komiti", na "Munwaleli wa Komiti".

MIRADO YA U DADZISA

29. Mirado ya dzikomiti yo nangiwaho u ya nga Milayo I do netshedzwa maanda othe o teaho mutanganoni munwe na munwe , hu tshi katelwa na pfanelo ya u vouta.

MUSHUMO WA MUNWALELI

30. Mushumo wa vhunwaleli une wa itwa kha mishumo ya Dzangano la Zwitandadi la Lushaka u do itwa nga Munwaleli u ya nga ndaela dza Mudzulatshidulo wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka.
31. Mushumo wa munwaleli ndi u thusa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka nga:

31.1. nga u ita mushumo wa vhunwaleli

31.2. u eletshedza kha zwa ndaulo

31.3. tshumelo yavhudi ya ndaulo

31.4. nga u thusa kha u langa thandela

31.5. nga u ita minwe mishumo ine ya todiwa nga komiti

U KHWINISWA HA MULAYO

32. Iyi milayo I nga dadzisiwa kana ya khwiniswa mutanganoni munwe na munwe wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka, nga vhunzhi ha mirado ine ya vha hone, Tenda u khwiniswa honoho ha vha ho sumbedzwa kha adzhenda, nahone linwalo la vha lo netshedzwa mirado nahone ine ya vha hone mutanganoni ya vha I sa fhiri tshambili tsha mirado.

U SEDZULUSA TSHEO DZA DZANGANO LA ZWITANDADI LA LUSHAKA

33. Tsheo inwe na inwe yo dzhiwaho mutanganoni wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka I do netshedzwa nomboro ya Tsheo ya Dzangano la Zwitandadi la Lushaka yo fhambanaho na dzinwe nahone ine ya dzhiwa sa tsheo ya Dzangano la Zwitandadi la Lushaka. Murado une wa toda uri tsheo I sedzuluswe u do humbelwa u rumela ndivhadzo yo tou nwaliwaho ya khumbelo yeneyo yo fhelekedzwa nga thalutshedzo nga vhudalo dza uri ndi ngani hu tshi todiwa tsedzuluso kha Munwaleli hu sa athu fhela maduvha a 14 mutanganoni wa Dzangano la Zwitandadi la Lushaka u tshi fariwa. Arali Dzangano la Zwitandadi la Lushaka la khwinisa tsheo, khwiniso dzenedzo dzi do rekhodiwa kha dziminetse dza mutangano, ha bviswa khwiniso dzo teaho dza manwalo dzo itwaho na vesheni dzo khwiniswaho dza manwalo.